

УДК 811:378

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/99-1-58>

Наталія ВАРОДІ,

orcid.org/0000-0003-4175-4928

викладач, доцент кафедри історії та суспільних дисциплін
Закарпатського угорського університету імені Ференца Ракоці II
(Берегове, Україна) *varadi.natalia@kmf.org.ua*

РОЗВИТОК АКАДЕМІЧНИХ ТА ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-МІЖНАРОДНИКІВ: СТРУКТУРА, ОРІЄНТОВАНА НА АНГЛІЙСЬКУ МОВУ ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ

Модуль англійської мови для академічних цілей стає ядром побудови будь-якої програми англійської мови, починаючи від бакалаврських або магістерських програм в університетах, де заняття проходять англійською мовою, і закінчуючи курсами підготовки до здачі міжнародних іспитів. У дослідженні обґрунтовано потенціал англійської мови для академічних цілей (English for Academic Purposes, EAP) та для спеціальних професійних цілей (English for Specific Purposes – ESP) у системі вищої освіти України в умовах глобалізації та цифровізації наукового знання. З'ясовано, що підходи EAP та ESP спрямовані на формування та розвитку всіх системотворчих умінь та навичок у сфері міжнародних відносин, розвитку академічного письма та академічної доброчесності, критичного мислення організацію та здійснення навчальної діяльності з використанням інформаційних систем, автоматизацію процесів зворотного зв'язку, оцінювання та моніторингу, а також розширення академічної мобільності. Виділено основні дотичні виклики, що ускладнюють інтеграцію вищезазначених підходів у процес викладання англійської студентам-міжнародникам, зокрема – нечіткість нормативного врегулювання, недостатню компетентність викладацького складу, початкову різницю рівнів у навичках студентів, відсутність стійких концепцій міждисциплінарної взаємодії у середовищі вищої школи. Особлива увага приділена малодослідженій специфіці розвитку академічних навичок майбутніх фахівців міжнародних відносин у процесі вивчення англійської мови, серед яких – академічне письмо, академічне слухання, публічний виступ, навички читання наукових текстів, опанування спеціалізованої лексики у сфері дипломатії, міжнародної взаємодії та геополітичного розвитку. У рамках дослідження обґрунтовано доцільність інтегрованого підходу до впровадження EAP та ESP, що сприяє єдності і взаємозв'язку всіх компонентів навчального процесу для формування всіх необхідних професійних компетенцій, забезпечуючи дотичність до автентичних матеріалів.

Ключові слова: англійська мова для академічних цілей, вища освіта, академічне письмо, академічна доброчесність, цифрові технології, міждисциплінарна інтеграція, академічна мобільність.

Natália VÁRADI,

orcid.org/0000-0003-4175-4928

Lecturer at the Department of History and Social Sciences
Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian University
(Berehove, Ukraine) *varadi.natalia@kmf.org.ua*

DEVELOPING ACADEMIC AND PROFESSIONAL ENGLISH SKILLS FOR INTERNATIONAL STUDENTS: A STRUCTURE FOCUSED ON ENGLISH FOR SPECIAL PURPOSES

The English for Academic Purposes module becomes the core of any English language program, starting from bachelor's or master's programs at universities where classes are held in English, and ending with courses for preparing for international exams. The study substantiates the potential of English for academic purposes (EAP) and for special professional purposes (ESP) in the higher education system of Ukraine in the context of globalization and digitalization of scientific knowledge. It was found that the EAP and ESP approaches are aimed at the formation and development of all system-building skills and abilities in the field of international relations, the development of academic writing and academic integrity, critical thinking, the organization and implementation of educational activities using information systems, the automation of feedback, assessment and monitoring processes, as well as the expansion of academic mobility. The main tangential challenges that complicate the integration of the above-mentioned approaches into the process of teaching English to international students are highlighted, in particular – the vagueness of the regulatory framework, insufficient competence of the teaching staff, the initial diversity of students' skills, the absence of stable concepts of interdisciplinary interaction in the higher education environment. Special attention is paid to the little-studied specifics of the development of academic skills of future specialists in international relations in the process of studying English, including academic writing, academic listening, public speaking, reading skills of scientific texts, mastering specialized vocabulary in the field of diplomacy, international interaction and geopolitical development. The study substantiates the feasibility of an integrated approach to the implementation of EAP and ESP, which contributes to the unity and interconnection of all components of the educational process for the formation of all necessary professional competencies, ensuring contact with authentic materials.

Key words: english for academic purposes, higher education, academic writing, academic integrity, digital technologies, interdisciplinary integration, academic mobility.

Постановка проблеми. У нинішньому академічному просторі англійська мова позиціонується основним засобом міжнародної наукової комунікації, підтримки публічності результатів наукової діяльності та програм міжнародної академічної мобільності. Підтримка якості викладання професійно орієнтованої іноземної мови та формування академічних навичок у студентів-міжнародників потребує комплексного підходу, що дозволить формувати і розвивати необхідні уміння систематично і послідовно. Поруч з ESP набуває особливої значущості вивчення англійської мови для академічних цілей (EAP) – спеціалізований викладацький вектор, зорієнтований на формування й укріплення навичок академічного читання, письма, читання, усної та аудіальної комунікації. Оволодіння EAP відкриває студентам доступ до глобального наукового знання, підвищує конкурентні переваги у майбутньому працевлаштуванні та професійні реалізації, розширює потенціал академічної мобільності. При цьому виникає необхідність максимально ефективного поєднання підходів ESP та EAP для створення структури викладання англійської, орієнтованої на якісну професійну підготовку студентів-міжнародників.

Аналіз досліджень. Важливим підходом до модернізації іншомовної освіти у вищій школі стала міждисциплінарна інтеграція, що включає завдання реалізації єдності та взаємозв'язку цілей, змісту, форм і методів навчання, розвитку професійних компетенцій студента. В цьому переконані низка учених (Bohatyrets, 2022; Nuri, 2025; Selvi та ін., 2023). Дослідження англійської мови для професійних і академічних цілей проведені сучасними вченими (Ilchenko, Kramar, 2020; Roe та ін., 2024), хто розглядає EAP та ESP як систему комунікативних контекстуалізованих практик, що дозволяють студентам ефективно інтегруватися у професійне середовище та міжнародну наукову спільноту. Окремі питання академічної доброчесності та етики розглядаються авторами (Perkins та ін., 2020), хто акцентують увагу на жанрових аспектах EAP, розглядаючи розвиток академічних навичок як систему соціальних практик, а також торкаються питання уникнення плагіату та формування у студентів відповідального ставлення до академічного письма.

Окрема увага вчених (Zabolotna та ін., 2022) приділена можливостям цифрових технологій у контексті підсилення ефективності підходів EAP та ESP через досягнення більшої дотичності до автентичних матеріалів. Науковці наголошують на ефективності проєктного навчання, штучного інтелекту та віртуальної реальності, а також сучас-

них систем управління навчанням для удосконалення навичок академічного письма, критичного мислення, усного мовлення та презентацій. При цьому вчені наголошують на необхідності етичного використання штучного інтелекту.

Учені (Kramar та ін., 2024) обґрунтовують, що підходи EAP та ESP підвищують наукову мотивацію студентів, підвищують загальну якість навчання формування та сприяють системному, цілісному розвитку окремих навичок та вмій фахової іншомовної компетентності. Не зважаючи на значний доробок сучасних дослідників, невирішеними залишаються ряд питань. Зокрема, яким чином можна поєднати розвиток академічних та професійних навичок англійської мови у сучасному цифровізованому освітньому полі підготовки студентів-міжнародників, яким чином можна забезпечити структуру, орієнтовану на англійську мову для професійних цілей, наскільки ефективною є синергія підходів EAP та ESP.

Мета статті. Метою дослідження є обґрунтування необхідності поєднання розвитку академічних та професійних навичок у вивченні англійської мови студентами-міжнародниками, визначення ключових переваг запропонованого підходу та дотичних викликів.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи можливості синергійного розвитку професійних і академічних навичок англійської мови для студентів-міжнародників, доцільно уточнити ключовий функціонал ESP та EAP.

EAP – це підхід, що має на меті формування й удосконалення дискурсивних та мовних навичок, що є необхідними для участі в академічних дискусіях, створення і ефективного опрацювання наукових текстів, підготовки презентацій. Базовими моделями EAP, що є загальноприйнятими у глобальному полі вищої освіти, є автономні курси Stand-alone Model загального характеру та інтегровані курси Embedded Model професійної спрямованості, тісно пов'язані зі змістом фаху (Hyland, Hamp-Lyons, 2002). Традиційні Stand-alone курси використовуються, здебільшого, для підготовки здобувачів освіти з недостатнім рівнем іншомовної компетентності та формують основу для подальшої інтеграції в академічне середовище. Очевидно, що інтегрований підхід Embedded Model володіє більшими перевагами для підготовки студентів-міжнародників, адже забезпечує вивчення у професійному контексті. Підхід сприяє розвитку академічної комунікативної компетентності для ефективної самореалізації в англійськомовному академічному середовищі, а також критичного мислення та аналітичних здібностей.

Якісних результатів вдається досягнути завдяки взаємодії автентичними науковими матеріалами, порівняльному аналізу концепцій, розвитку навичок ведення аргументованої дискусії та обґрунтування власної позиції. Такий підхід максимально відповідає актуальним вимогам до академічної освіти щодо невіддільності мовної підготовки від когнітивного розвитку (Румянцева, 2022).

Окрім того, ЕАР слугує важливим інструментом підвищення академічної доброчесності та розширення академічної мобільності здобувачів освіти, сприяючи професіоналізації освітнього процесу, адже дає змогу успішно адаптувати мовну підготовку до потреб конкретної спеціальності, посилює актуальність отриманих знань та міждисциплінарну інтеграцію.

Зміст програм з професійної іноземної мови (ESP) для студентів-міжнародників виходить за межі простого наповнення граматичних конструкцій, наповнюється розширеною лексикою на тему спеціалізації, передбачає ознайомлення з жанровими особливостями, властивими фаховому дискурсу (Виклюк, 2023). Також важливості набуває розвиток нових ключових компетенцій для фахівця з міжнародних відносин, зокрема, навчання спеціальних стратегій та тактик ведення переговорів іноземною мовою, а також побудові логічних аргументованих висловлювань та різних риторичних прийомів, затребуваних у частині дипломатії та міжнародної взаємодії.

Основною практичною метою навчання англійської мови для спеціальних цілей є формування іншомовної комунікативної компетенції для використання англійської мови в професійній діяльності на міжнародній арені, у пізнавальній діяльності та для міжособистісного спілкування. Викладання граматики, як правило, здійснюється комплексно з лексикою в комунікативному аспекті і ведеться від сенсу до форми. Базові знання в галузі граматики закладаються шляхом вивчення морфології, синтаксису та словотвору через моделі та текст. Велика увага приділяється граматичній та лексичним трансформаціям як способам вираження певного комунікативного завдання. Такий підхід дозволяє не тільки розвивати граматичну компетенцію (граматичні знання, вміння та навички), а й формувати у студентів уявлення про реєстри мови, про відмінності між письмовою та усною мовою, а також вільне орієнтування у ситуації спілкування для адекватного вибору мовних засобів вираження комунікативного наміру. Матеріал при цьому подається у такому вигляді, щоб знання не давалися у повністю готовій до вживання формі, а добувалися студентами

шляхом аналізу (наприклад, у форматі таблиць чи інтерактивних дошок). Такий шлях ознайомлення з новим матеріалом означає не лише його розуміння, а й запам'ятовування (за рахунок аналітичної роботи) та розвиває аналітичні уміння, важливі для подальшого вдосконалення рівня володіння англійською мовою (Bohatyrets, 2022; Selvi та ін., 2023).

Академічні (навчальні) вміння (Study Skills) включають: постановку цілей та завдань; пошук інформації; обробку інформації (фіксацію даних, складання конспекту); організаційні навички; вміння працювати з літературою (навичка ведення записи, складання бібліографії, цитування); вміння вибрати правильний формат (письмові роботи, презентації); вміння працювати з підручником; вміння працювати зі словниками; роботу з інформаційно-комунікаційними засобами; 10) рефлексію (аналіз та підбиття підсумків). Очевидно, що на початковому етапі освоєння курсу в студентів розвиваються вміння роботи з підручником, словниками, а також рефлексія. Також, враховуючи особливості подання матеріалу, відбувається формування навчальних умінь вищого порядку – аналітичних умінь (активно розвивається критичне, логічне, рефлексивне, метакогнітивне та творче мислення).

Так, приміром, використовуючи опис, оцінку, ілюстрацію та пояснення викладач може запровадити будь-яку граматичну категорію шляхом виявлення подібностей та відмінностей між даною категорією та аналогічною у рідній мові. Дані академічні (навчальні) вміння активізуються, коли здобувачі освіти в процесі навчання вперше стикаються з незвичайними питаннями, проблемами. Успішне застосування умінь вищого порядку забезпечує не тільки вирішення будь-яких конкретних завдань шляхом вироблення логічного пояснення, а й сприяє стійкому розвитку навичок мислення, підвищенню інтелектуального рівня студентів.

У контексті розвитку академічних і професійних навичок англійської мови важлива роль відводиться інтеграції автентичних професійних кейсів у процес викладання. При цьому необхідно виокремити основні дидактичні принципи:

- адаптивність: гнучке навчання, спрямоване на практичний зміст;
- інтеграція змісту: поєднання змісту і мови, теорії та практики;
- когнітивність: глибше розуміння контексту, стимулювання критичного мислення та проблемно-орієнтованого підходу;
- персоналізація: зорієнтованість на особистість студента, заохочення до прийняття відповідальності за власний навчальний прогрес;

– автентичний контекст, де мова використовується у значущих реальних способах;

– зворотній зв'язок: регулярна рефлексія та оцінювання результатів;

– активність: акцент на участі слухача, оцінювання на основі концептів рівності, доступності та точності.

Важлива роль у процесі має відводитись створенню емоційно підтримуючого та психологічно сприятливого освітнього середовища, залученню чинників когнітивного розвитку. Викладачі мають забезпечувати ефективний зворотний зв'язок, потужну підтримку атмосфери співпраці, що суттєво стимулює ефективність формування міжкультурної компетентності (Westerlund та ін., 2023). Когнітивні аспекти навчання дають змогу зауважувати індивідуальні особливості кожного студента, покращують їхню вмотивованість та залученість. Пам'ять та увага на сьогодні розглядаються як основні когнітивні фактори впливу на засвоєння граматичних та лексичних іншомовних структур. Тому в рамках методів ESP та EAP доцільно залучати методи активації короткочасної та довготривалої пам'яті, серед яких – асоціативні методи, повторення, мнемоніку. Важлива роль відводиться аспектам залученості та вмотивованості, що безпосередньо пов'язані з когнітивними процесами.

Таким чином, синергію ESP та EAP доцільно позиціонувати як середовище формування і розвитку академічних та предметно спрямованих навичок на основі знань, розвитку когнітивності та усвідомлення культурних аспектів. Підхід дає змогу успішно впроваджувати інноваційні освітні технології – платформи дистанційного навчання, автоматизовані системи оцінювання, цифрові корпуси тощо. Основними перевагами цифрових технологій у синергійній структурі ESP та EAP є підвищення доступності використання е-навчання з нівелюванням просторово-часових обмежень, потенціал більшої персоналізації навчального досвіду, підтримка інтерактивного або модульного стилів навчання, підвищення ефективності взаємодії за посередництвом таких інструментів комунікації, як чати, форуми, повідомлення, блоги, а також інтеграції із платформами соціальних мереж.

Серед викликів до процесу варто виділити невідповідність цілей і змісту курсів, відсутність уніфікованих стандартів щодо структури навчання, домінування формального підходу, низька мотивація студентів, обмежена професійна компетентність викладачів, мовна та академічна різноманітність студентів. Це ускладнює процес розробки універсального курсу та зумовлює необхідність диференційованого підходу до викладання. Актуальним викликом вбачається відсутність міждисциплінарної інтеграції, що не дозволяє повноцінно формувати професійну та фахову академічну компетентність здобувачів освіти.

Зважаючи на потенційну ефективність запропонованого підходу в англійській підготовці студентів-міжнародників, можна наполягати на необхідності впровадження міждисциплінарного підходу до викладання ESP та EAP, що дозволить максимально адаптувати іншомовну підготовку до потреб фахового і академічного середовища. Це передбачає моделювання найбільш ефективних форматів інтеграції з урахуванням галузевої специфіки, використання потенціалу цифрових платформ, залучення міжнародного досвіду викладання, розроблення ефективних практичних ресурсів для диференційованого навчання академічної та професійної англійської мови.

Висновки. Формування іншомовних навичок академічного та професійного спрямування студентів-міжнародників шляхом інтеграції підходів ESP та EAP дозволяє створити структуру викладання, зорієнтовану на розвиток іншомовної комунікативної компетентності та низки «м'яких» навичок. Впровадження підходу з використанням цифрових технологій дозволяє значно модернізувати процес викладання іноземної мови та готує майбутніх фахівців до іншомовної комунікації у професійній діяльності. Серед основних переваг інтеграції – застосування іншомовних навичок в автентичних контекстах, формування стійких умінь щодо вирішення професійних завдань, сприяння інтегрованому розумінню навчальних предметів, глибшому залученню та вмотивованості студентів. Як перспективний напрямок подальших досліджень доцільно розглядати аналіз впливу синергії курсів ESP та EAP на академічну успішність, мотивацію та мобільність здобувачів освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виклюк А. О. Поняття фахової мови в німецькій, англійській та українській лінгвістиці. Особливості і характеристики фахової мови. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2023. №61. Т. 1. С. 34–36.
2. Румянцева О. А. Активна лексика наукового дослідження: українсько-російсько-англійський глосарій з академічного письма – для здобувачів ступеня доктор філософії, докторів філософії, докторів наук, викладачів ЗВО, дослідників, перекладачів і магістрів : словник. Одеса, 2022. 147 с.
3. Bohatyrets V. Harnessing cultural diplomacy through teaching/learning English as a foreign language. *Studies in Comparative Education*. 2022. №2. <https://doi.org/10.31499/2306-5532.2.2022.270962>

4. Hyland K., Hamp-Lyons L. EAP: Issues and directions. *Journal of English for Academic Purposes*. 2002. Vol. 1. Iss. 1. P. 1–12. [https://doi.org/10.1016/S1475-1585\(02\)00002-4](https://doi.org/10.1016/S1475-1585(02)00002-4)
5. Ilchenko O. M., Kramar N. A. English for Academic Purposes: Keeping up with the Times. *Studia Linguistica*. 2020. №16. Pp. 40–57. <https://doi.org/10.17721/StudLing2020.16.40-57>
6. Kramar N., Bedrych Y., Shelkovnikova Z. Ukrainian PhD students' attitudes toward AI language processing tools in the context of English for academic purposes. *Advanced Education*. 2024. Iss. 24. P. 41–57. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.305061>
7. Nuri A. Innovative strategies for teaching English to university students: A global perspective. *EuroGlobal Journal of Linguistics and Language Education*. 2025. Vol. 2. №2. Pp. 39–45. <https://doi.org/10.69760/egjlle.2500015>
8. Perkins M., Gezgin U. B., Roe J. Reducing plagiarism through academic misconduct education. *International Journal for Educational Integrity*. 2020. №16. Article number: 3. <https://doi.org/10.1007/s40979-020-00052-8>
9. Roe J., Perkins M., Tregubova Y. The EAP-AIAS: Adapting the AI assessment scale for English for academic purposes. 2024. (A Preprint). <https://doi.org/10.48550/arXiv.2408.01075>
10. Selvi A. F., Galloway N., Rose H. *Teaching English as an international language*. Cambridge University Press, 2023.
11. Westerlund R., Chugai O., Petrenko S., Zuyenok I. Teaching and learning English at higher educational institutions in Ukraine through pandemics and wartime. *Advanced Education*. 2023. Iss.22. P. 12–26. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.283353>
12. Zabolotna O., Gut N., Shcherban, I. The role of English for academic purposes in maintaining future teachers' interest in research. *Advanced Education*. 2022. Iss.20. P. 115–120. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.256236>

REFERENCES

1. Vykliuk A. O. (2023) Poniattia fakhovoi movy v nimetskii, anhliiskii ta ukrainskii linhvistytsi. Osoblyvosti i kharakterystyky fakhovoi movy [The notion of language for specific purposes in German, English and Ukrainian linguistics. The characteristics and peculiarities of the language for specific purposes]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Filolohiia*, 61(1). 34 – 36. [in Ukrainian].
2. Rumiantseva O. A. (2022) Aktyvna leksyka naukovoho doslidzhennia: ukrainsko-rosiisko-anhliiskyi hlosarii z akademichnoho pysma – dlia zdobuvachiv stupenia doktor filosofii, doktoriv filosofii, doktoriv nauk, vykladachiv ZVO, doslidnykiv, perekladachiv i mahistriv: slovnyk [Active vocabulary of scientific research: Ukrainian-Russian-English glossary for academic writing for PhD candidates, PhDs, Doctors of Sciece, academics, researchers, translators and Master's Degree students]. *Odesa 147* [in Ukrainian].
3. Bohatyrets V. (2022) Harnessing cultural diplomacy through teaching/learning English as a foreign language. *Studies in Comparative Education*, 2. <https://doi.org/10.31499/2306-5532.2.2022.270962>
4. Hyland K., Hamp-Lyons L. (2002) EAP: Issues and directions. *Journal of English for Academic Purposes*, 1(1). 1–12.
5. Ilchenko O. M., Kramar N. A. (2020) English for Academic Purposes: Keeping up with the Times. *Studia Linguistica*, 16. 40–57.
6. Kramar N., Bedrych Y., Shelkovnikova Z. (2024) Ukrainian PhD students' attitudes toward AI language processing tools in the context of English for academic purposes. *Advanced Education*, 12(24). 41–57.
7. Nuri A. (2025) Innovative strategies for teaching English to university students: A global perspective. *EuroGlobal Journal of Linguistics and Language Education*, 2(2). 39–45.
8. Perkins M., Gezgin U. B., Roe J. (2020) Reducing plagiarism through academic misconduct education. *International Journal for Educational Integrity*, 16(3).
9. Roe J., Perkins M., Tregubova Y. (2024) The EAP-AIAS: Adapting the AI assessment scale for English for academic purposes [in English].
10. Selvi A. F., Galloway N., Rose H. (2023) *Teaching English as an international language*. Cambridge University Press.
11. Westerlund R., Chugai O., Petrenko S., Zuyenok I. (2023) Teaching and learning English at higher educational institutions in Ukraine through pandemics and wartime. *Advanced Education*, 10(22). 12–26.
12. Zabolotna O., Gut N., Shcherban I. (2022) The role of English for academic purposes in maintaining future teachers' interest in research. *Advanced Education*, 9(20). 115–120.

Дата першого надходження статті до видання: 29.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.05.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

